

Safonau'r Gymraeg

Adroddiad Blynyddol 2020-2021

Yn seiliedig ar ddata a gasglwyd rhwng 1 Ebrill 2021-30 Mawrth 2021

Gwaith ddogfen hon ar gael yn Gymraeg

Cynnwys

Rhagair	4
Cyflwyniad	5
Cefndir/Cyd-destun	7
Materion a gododd yn ystod y cyfnod adrodd	9
1. Sut y cydymffurfiodd y Bwrdd Iechyd â'r Safonau y mae dyletswydd arnom gydymffurfio â hwy yn ystod 2019-20.	10
2. Y nifer o gwynion a dderbyniwyd mewn perthynas â'r Safonau.	25
3. Y nifer o staff sydd â sgiliau Cymraeg.	26
4. Sgiliau Cymraeg a oedd yn ofynnol ar gyfer swyddi newydd a gwag a hysbysebwyd	28
Casgliadau a chymau gweithredu arfaethedig	30
Atodiadau	
Atodiad 1: Prosiectau Cyfieithu	33

Atodiad 2: Dadansoddiad manwl o sgiliau Cymraeg fesul Adran

35

Rhagair

Rwyf yn falch o gyflwyno'r adroddiad blynyddol hwn ar y cynnydd a wnaethom wrth weithredu Safonau'r Gymraeg yn ystod y cyfnod 2020-2021.

Er bod eleni wedi bod yn heriol iawn i'r Bwrdd Iechyd, rydym wedi coleddu technoleg ddigidol a ffyrdd newydd o weithio sydd wedi gwella gwasanaethau ac sydd wedi braenaru'r tir ar gyfer arloesi yn y dyfodol. Ein bot sgwrsio dwyieithog newydd ar gyfer Covid-19, a grëwyd trwy Ddeallusrwydd Artiffisial, oedd y cyntaf o'i fath yng Nghymru, a rhoddodd gyfle i weithio ar y cyd â sefydliad byd-eang.

Mae'r mentrau sydd dan sylw yn yr adroddiad hwn yn brawf o'n hymrwymiad i ddarparu'r gwasanaeth gorau posibl i'n cymunedau Cymraeg eu hiaith, a byddwn yn parhau i ddatblygu'r mentrau hyn a mentrau eraill dros y flwyddyn sydd i ddod.

Paul Mears

Prif Weithredwr, Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg

Cyflwyniad

Sefydlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) fframwaith cyfreithiol i osod dyletswyddau ar sefydliadau penodol i gydymffurfio â Safonau. GIG Cymru yw un o'r sefydliadau hynny a rhaid iddo gydymffurfio â Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 7) 2018. Arweiniodd y rheoliadau hyn at gyflwyno Hysbysiad Cydymffurfio, a derbyniodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg (BIP CTM) yr Hysbysiad hwn ar 30 Tachwedd 2018.

Nod Safonau'r Gymraeg yw:

- rhoi gwell eglurder i sefydliadau ynglŷn â'u dyletswyddau mewn perthynas â'r Gymraeg
- rhoi gwell eglurder i siaradwyr Cymraeg ynglŷn â'r gwasanaethau y gallant ddisgwyl eu derbyn yn Gymraeg
- sicrhau gwell cysondeb o ran gwasanaethau Cymraeg a gwella eu hansawdd.

Mae'r dyletswyddau sy'n deillio o'r Safonau yn golygu na ddylai sefydliadau yng Nghymru drin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Er 30 Mai 2019, mae dyletswydd statudol ar Fwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg fel y'u nodir yn yr Hysbysiad Cydymffurfio. Mae Safonau'r Gymraeg yn disodli Cynllun Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd.

Yn unol â gofynion y Safonau, rhaid i'r Bwrdd Iechyd lunio adroddiad blynyddol ar gyfer pob blwyddyn ariannol, sy'n trafod sut y mae BIP CTM wedi cydymffurfio â'r Safonau. Rhaid cyhoeddi'r adroddiad hwn heb fod yn hwyrach na chwe mis ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi. Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn berthnasol i'r cyfnod rhwng 1^{af} Ebrill 2020 a 30^{ain} Mawrth 2021.

Ymhlith y materion y mae'n rhaid adrodd amdanynt mae:

- Sut mae'r Bwrdd Iechyd wedi cydymffurfio â'r Safonau y mae dyletswydd arnom gydymffurfio â hwy yn ystod y flwyddyn honno.
- Y nifer o gwynion a dderbyniwyd mewn perthynas â'r Safonau.
- Y nifer o staff sydd â sgiliau Cymraeg.
- Y nifer o swyddi newydd a swyddi gwag a hysbysebwyd gennym a fynnodd y canlynol:
 - (i) Sgiliau Cymraeg yn hanfodol
 - (ii) Angen dysgu sgiliau Cymraeg
 - (iii) Sgiliau Cymraeg yn ddymunol
 - (iv) Sgiliau Cymraeg heb fod yn angenrheidiol

Ysgrifennwyd yr adroddiad hwn i ymdrin â'r gofynion uchod, ac mae wedi ei lunio gan ddilyn y canllawiau penodol gan Gomisiynydd y Gymraeg.

Cefndir / Cyd-destun

O 30 Mai 2019, roedd dyletswydd statudol ar Fwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg (BIP CTM) i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg fel y'u nodir yn yr Hysbysiad Cydymffurfio. Mae Safonau'r Gymraeg yn disodli Cynllun Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd.

Mae Hysbysiad Cydymffurfio BIP CTM i'w weld ar wefan Comisiynydd y Gymraeg. Mae'r hysbysiad ar gael ar [wefan](#) a [mewnwyd](#) Cwm Taf Morgannwg hefyd.

Os yw unigolyn neu grŵp yn credu bod y Bwrdd Iechyd wedi methu â chydymffurfio â Safon, gall dynnu sylw at hyn drwy'r adran [pryderon](#) ar ein gwefan.

Atebolrwydd

Mae gan bob aelod o staff y Bwrdd Iechyd gyfrifoldeb i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg i'r graddau bod y Safonau unigol yn berthnasol i'w rôl neu i'w rolau ei hun. Mae swydd ddisgrifiad pob aelod o staff yn cynnwys ymrwymiad i gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth berthnasol, ac mae'r swydd ddisgrifiadau diweddaraf yn crybwyll Safonau'r Gymraeg yn benodol.

Mae'r cyfrifoldeb cyffredinol dros gydymffurfiaeth gorfforaethol â'r Safonau yn perthyn i'r Adran Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant, sy'n rhan o Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a Datblygu Sefydliadol. Mae'r cyfrifoldeb hwn felly o dan gylch gorchwyl Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Sefydliadol.

Lluniwyd yr adroddiad hwn gan y tîm hwnnw, sy'n gyfrifol am gynorthwyo'r Bwrdd Iechyd i gydymffurfio â'r Safonau.

Materion a gododd yn ystod y cyfnod adrodd

Llywodraethu

Sefydlwyd gweithgor Safonau'r Gymraeg ym mis Chwefror 2019 er mwyn sicrhau y caiff gwybodaeth ynglŷn â'r Safonau ei rhannu ar draws pob rhan o'r Bwrdd Iechyd. Mae'r gweithgor yn cynnwys cynrychiolwyr o bob cyfarwyddiaeth sy'n gyfrifol am sicrhau cydymffurfiaeth yn eu maes. Mae gan bob Grŵp Lleoliad Integredig gyfrifoldeb hefyd am weithredu cynlluniau gweithredu ar gyfer Safonau'r Gymraeg yn eu hardal. Mae cynnydd yn cael ei fonitro gan Reolwr Gwasanaethau Cymraeg y Bwrdd Iechyd ac yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Pobl a Diwylliant a'r Bwrdd Rheoli Gweithredol.

Cynnydd mewn perthynas â chydymffurfedd â Safonau'r Gymraeg rhwng 1^{af} Ebrill 2020 a 30 Mawrth 2021 a amlinellir yn yr adroddiad hwn.

Ymhlith Safonau'r Gymraeg y mae:

1. Safonau Cyflenwi Gwasanaethau
2. Safonau Llunio Polisi
3. Safonau Gweithredu
4. Safonau Cadw Cofnodion
5. Safonau sy'n ymdrin â Materion Atodol

1. Sut y cydymffurfiodd y Bwrdd Iechyd â'r Safonau y mae dyletswydd arnom gydymffurfio â hwy yn ystod 2020-21.

Crynodeb y Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

Cyfathrebu, derbynfeydd a gwasanaethau dros y ffôn

Parhaodd y gwaith i gyfieithu llythyrau apwyntiad cleifion dros y flwyddyn ddiwethaf. Hyd yma, mae llythyrau dwyieithog wedi cael eu hanfon at gleifion gan 1765 o glinigau. Rydym wedi llwyddo i wneud hyn trwy ddefnyddio'r dechnoleg ddiweddaraf ac arfer gorau. Rydym wedi ymgorffori meddalwedd cof cyfieithu, teipio rhagfynegol a chyfieithu peiranyddol gyda galluedd Deallusrwydd Artiffisial, a hynny o dan reolaeth cyfieithwyr cymwys sy'n aelodau o Gymdeithas Cyfieithwyr Cymru. Mae hyn wedi ei gwneud yn bosibl i ni brosesu llythyrau yn effeithlon ac yn hwylus, ac arbed eu cynnwys i'w ddefnyddio'n ddiweddarach.

- Mae partneriaeth newydd â Choleg Merthyr wedi ein galluogi i barhau â'r cwrs sgiliau derbynfa sydd wedi ei achredu gan Agored Cymru. Yn ogystal â'r 29 aelod o staff a dderbyniodd yr hyfforddiant hwn y llynedd, mae 5 aelod arall o staff wedi cofrestru ar fersiwn ar-lein newydd o'r cwrs. Rydym yn gobeithio cynyddu'r niferoedd sy'n cofrestru ar y cwrs hwn wrth i bwysau ar staff oherwydd pandemig COVID-19 leddfu.

- Mae'r Bwrdd Iechyd bellach yn gallu cynnig gwasanaeth Cymraeg yn y tîm Pryderon, yn nerbynfa Cleifion Allanol Ysbyty Morgannwg Brenhinol, ac yn y gwasanaeth Rheoli Meddyginiaethau ym Mhen-y-bont ar Ogwr. Roedd y strategaeth sgiliau dwyieithog newydd wedi galluogi rheolwyr i nodi'r bwlch yn y ddarpariaeth wrth recriwtio, a hysbysebwyd swyddi gan nodi bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol.

- Mae ein cyfieithydd ar y pryd mewnol wedi cynnig gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ar-lein yng nghyfarfodydd y Bwrdd dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae ail aelod o'r tîm cyfieithu wedi dechrau hyfforddiant cyfieithu ar y pryd ym Mhrifysgol Cymru'r Drindod Dewi Sant, er

Cymraeg

Sgiliau Derbynfa Cymraeg Welsh Reception Skills

Would you like to learn Basic Welsh Reception Skills? Merthyr College are offering free online Welsh Reception Skill classes!

- The course is open to all staff including primary care wishing to learn Welsh
- The course is focused on the Welsh skills required to deal with telephone calls and reception enquiries effectively through the Welsh language
- The course will be delivered in three 2 hour sessions

Date: Thursday 25/02, 4/03, 11/03

Time: 6PM

To book onto this course please contact the Welsh Language Team to receive the application form or to ask any questions

GIG Cymru NHS Wales | Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg University Health Board | Y Coleg Merthyr Tudal The College Merthyr Tydfil

mwyn ehangu ein darpariaeth o wasanaethau cyfieithu ar y pryd ar draws y Bwrdd Iechyd. Y gobaith yw y bydd datblygiadau o fewn Microsoft Teams yn gwella ein gallu i gynnig y gwasanaeth hwn yn y dyfodol.

- Mae'r tîm Cymraeg wedi coleddu technoleg ddigidol yn ystod pandemig Covid-19. Mae offeryn ar lein ar gyfer archwilio wardiau / adrannau ar dudalen fewnrwyd Gwasanaethau Cymraeg yn galluogi'r tîm i fonitro cydymffurfedd a sicrhau bod staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau o ran y Safonau. Cesglir gwybodaeth ynghylch y canlynol:

- (i) Arwyddion dwyieithog.
- (ii) Argaeledd taflenni Cymraeg i gleifion.
- (iii) Gwasanaeth dwyieithog dros y ffôn
- (iv) Ymwybyddiaeth y staff o'r Gymraeg a pha aelodau o staff yr adran sy'n siarad Cymraeg.
- (v) Y defnydd o gortynnau gwddf, bathodynau neu ddillad gwaith sy'n cynnwys y logo *Iaith Gwaith*.
- (vi) P'un a gaiff dewis iaith cleifion ei nodi ai peidio a p'un a gaiff y cynnig rhagweithiol ei wireddu ai peidio.
- (vii) P'un a yw Pencampwr y Gymraeg wedi ei ddynodi ar gyfer y Ward ai peidio.

Cynnal Awdit ar eich Adran/Ward

Department/Ward Audit Tool

Cyflwynwyd yr offeryn archwilio ar-lein i staff ym mis Chwefror 2021 a bydd yn cael ei ddefnyddio'n helaeth trwy gydol y flwyddyn i fonitro cydymffurfedd. Mae'r offeryn archwilio yn rhan o becyn cymorth ehangach ar gyfer 'Mwy na Geiriau' a ddatblygwyd gan ein tîm. Mae'r Rheolwr Cyfieithu hefyd yn cadw cofnodion mewnol o'r holl geisiadau cyfieithu a dderbynnir, ac yn cofnodi o ble maen nhw'n dod a phwy sy'n eu hanfon. Gellir defnyddio'r wybodaeth hon ochr yn ochr â'r offeryn digidol unigryw hwn i weld ble mae'r galw am y gwasanaeth cyfieithu ac i weld ble y gall y defnydd o'r gwasanaeth fod yn llai na'r disgwyl, am fod cyfieithu yn ddull pwysig iawn o sicrhau cydymffurfedd. Gellir defnyddio'r cofnodion hyn i greu proffil defnydd o'r gwasanaeth, i'n galluogi i dargedu meysydd lle gallai fod dogfennaeth i gleifion nad yw'n cydymffurfio.

Mwy na

geiriau

More than just

words

Panel Darllenwyr

Mae Tîm Gwasanaethau Cymraeg Bwrdd Iechyd Cwm Taf Morgannwg yn awyddus i sefydlu Panel Darllenwyr, i sicrhau bod ein taflenni gwybodaeth a deunydd i gleifion yn addas o ran iaith. Y bwriad yw i'r Panel wirfoddoli i ddarllen ein taflenni a'n deunydd, er mwyn sicrhau bod y fersiynau Cymraeg yn glir, yn hawdd eu darllen ac o safon uchel.

Beth fydd gofyn i fi ei wneud?

- Darllen y wybodaeth yn eich amser eich hun;
- Ateb ychydig o gwestiynau byr am y daflen i wirio eich bod wedi ei deall;
- Rhoi adborth i ni am iaith, termau a geiriau, a sut mae gwybodaeth wedi ei geirio;
- Rhoi unrhyw sylwadau eraill i ni sydd gyda chi am y gwaith.

Sut alla i gymryd rhan?

Bydd y taflenni a'r deunydd yn cael eu hanfon atoch chi trwy e-bost, a bydd holiadur adborth byr i chi hefyd. Y cyfan fydd eisiau i chi ei wneud yw darllen y wybodaeth ac ateb y cwestiynau byr. Bydd cyfle hefyd i chi roi unrhyw sylwadau yr hoffech chi eu gwneud.

Bydd eich adborth chi yn gyfraniad mawr at ansawdd ein gwaith ac addasrwydd deunydd Cymraeg i'r gymuned ehangach. Byddwn ni'n defnyddio eich sylwadau i wella ein gwasanaethau cyfieithu ac i ddarparu gwasanaeth sy'n diwallu anghenion ein defnyddwyr. Os hoffech chi gymryd rhan, anfonwch e-bost at CTT_WelshLanguage@wales.nhs.uk

E-bost:
CTT_WelshLanguage@wales.nhs.uk

Bwrdd Iechyd Prifysgol

Cwm Taf Morgannwg

University Health Board

- Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r Tîm Cymraeg wedi gweithio'n agos gyda Phartneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru a Chronfa Risg Cymru i sicrhau bod taflenni cydsyniad i gleifion yn cael eu cyfieithu i'r safon uchaf, a'u bod yn cael eu hadolygu'n rheolaidd i sicrhau cysondeb a chywirdeb. Cwblhawyd y gwaith o gyfieithu'r holl daflenni cleifion ar gyfer Therapiau yn 2020, ac mae rhaglen barhaus o gyfieithu taflenni cleifion eraill ar y gweill lle mae blaenoriaeth yn cael ei rhoi i'r taflenni amlaf eu defnydd.
- Mae Panel Darllenwyr i Gleifion wedi ei sefydlu i sicrhau bod taflenni cleifion yn glir ac yn hawdd eu darllen. Mae hyn wedi cyd-fynd â llunio protocol mewnol ar gyfer cyfieithu deunydd clinigol. Mae'r adborth gan y grŵp hwn yn cynorthwyo'r gwaith o safoni terminoleg a bydd yn arwain at gyfathrebu cliriach yn y Gymraeg. Dros amser, bydd y tîm cyfieithu yn dadansoddi tueddiadau mewn sylwadau i fireinio ein harddull fewnol a'n dull o gyfieithu deunydd clinigol. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am y prosiect hwn yn **Atodiad**

1.

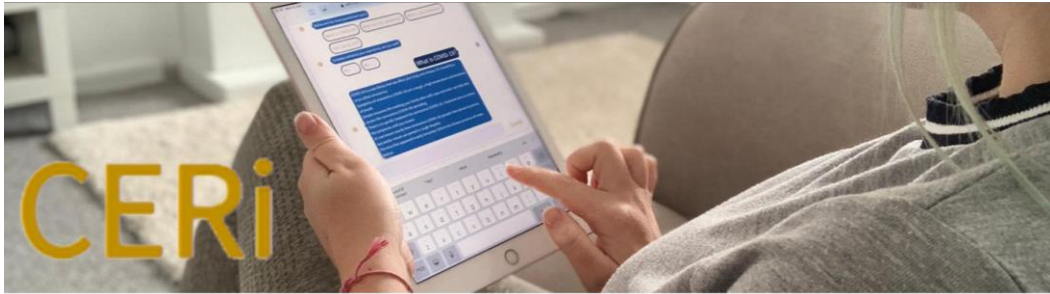
- Mae gwaith cydweithredol gyda chyfieithwyr GIG Cymru i ddatblygu banc o derminoleg iechyd yn parhau o hyd. Y cam nesaf yw gweithio gydag ymgynghorwyr sy'n siarad Cymraeg ac arbenigwyr maes i wirio'r gwaith. Bydd hyn yn sicrhau cysondeb yn y defnydd o derminoleg ledled Cymru. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am y prosiect hwn yn **Atodiad 1**.
- Cynhaliwyd rhaglen helaeth o gyfieithu cynnwys ar wefan y Bwrdd Iechyd dros yr haf i baratoi i drosglwyddo i blatfform newydd. Mae'r tîm Cyfathrebu, Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru a'r tîm Cyfieithu wedi sicrhau bod y wefan newydd yn ddwyieithog a'i bod yn gallu cyhoeddi cynnwys Saesneg a Chymraeg ar yr un pryd.

- Mae Fforwm Rhanbarthol newydd ar gyfer Mwy na Geiriau wedi cael ei sefydlu i gefnogi gwaith cydweithredol rhwng yr Awdurdodau Lleol, Colegau a sefydliadau 3^{ydd} sector o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. Ymhlith prosiectau cyntaf y grŵp oedd casglu adnoddau ar gyfer Ffair Yrfaoedd Cymraeg yn y Gweithle a drefnwyd gan Gyrfa Cymru ac a gynhaliwyd ar lein. Casglodd tîm y Gymraeg wybodaeth gan sefydliadau GIG Cymru ac roeddent wedi rhoi seminar ar y diwrnod a ffrydiwyd yn fyw i bob ysgol uwchradd cyfrwng Cymraeg yng Nghymru.
- Mae cyflwyniad Cymraeg mewn Gofal Iechyd hefyd wedi'i lunio ar gyfer ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg, ac mae ar gael mewn pecyn adnoddau i athrawon gan Gyrfa Cymru.

- Gweithiodd y tîm Cymraeg ar y cyd â staff Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru, staff Ymchwil a Datblygu ac IBM i ddatblygu bot sgwrsio dwyieithog newydd ar gyfer gwybodaeth am y Coronafeirws. Dyma'r defnydd cyntaf o Ddeallusrwydd Artiffisial ar gyfer cyfleu gwybodaeth i gleifion yng Nghymru, a bydd yn darparu llwyfan ar gyfer botiau sgwrsio gofal iechyd tebyg yn y dyfodol. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am y prosiect hwn **Atodiad 1**. Mae'r bot sgwrsio ar gael ar wefan Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg:

<https://cwmtafmorgannwg.wales/ask-ceri/>

CERi

Holi CERi

Pwy yw CERi?

Mae CERi yn asiant rhithwir sydd wedi ei hyfforddi gan staff y GIG ac seiliedig ar y cyhoeddi yn ardal Cwm Taf Morgannwg i ateb cwestiynau cyffredinol wrth yrru chi am COVID-19, sef y Coronavirus.

Mae CERi'n deall beth o'n amoch chi ac nad ydych chi'n siar beth ddylech chi ei wneud ac osigol ei wneud wrth i ni ddechrau symud allan o'r cwarantîn yn raddol. Mae CERi wedi cael ei hyfforddi i roi atebion a chymgor cyffredinol i chi gan ffynonellau dibynadwy.

Mae CERi yma i chi 24/7 i'ch helpu i gael y cymorth a'ych cyngor cywir.

Dyma beth gallwch chi ei ddigwybwr gan CERi:

- Tîm empathetig
- Atebion ynghyd â COVID-19 wrth iddo barhau i newid bywydau pob un ohonon ni.
- Cymorth i gluelon, gweithwre technol a'r cyhoeddi.
- Gwybodaeth griffidiol, a hali o alwadau i Ganolfannau Galn'r GIG o ganlyniad
- Atebion yn y Gymraeg, os hoffech chi sgwrsio yn y Gymraeg
- Rhodd i ni ddergu ac eiddo wrth i ni fynd trwy hyn gyda'n gilydd

Sut gallwch chi ddefnyddio CERi?

Defnyddwch CERi ar eich ffôn dyfarn, ffechen, giniadur neu grriffiadur ar unrhyw adnab.

Meysydd i'w Gwella

- Mae angen gwaith pellach i sicrhau bod yr holl daflenni gwybodaeth i gleifion a ffurflenni cydsyniad yn ddwyieithog.
- Cynyddu'r nifer o staff sy'n mynychu'r cwrs ar-lein newydd ar gyfer sgiliau derbynfa, wrth i bwysau ar staff oherwydd pandemig y Coronafeirws leddfu.
- Cynyddu'r defnydd o'r offeryn archwilio wardiau / adrannau ar-lein, wrth i bwysau ar staff oherwydd pandemig y Coronafeirws leddfu.

Safonau Llunio Polisi

- Mae grŵp polisi'r Bwrdd Iechyd yn cynnwys aelod o'r tîm Cydraddoldeb a'r Gymraeg sy'n gallu monitro ansawdd polisïau newydd a diwygiedig i sicrhau eu bod yn cadw at y polisi ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb. Mae hyn yn cynnwys sicrhau y caiff y polisi effeithiau cadarnhaol, neu ragor o effeithiau cadarnhaol, ar y canlynol:
 - (a) Cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a
 - (b) Peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

- Mae polisi newydd ar gyfer datblygu, adolygu a chymeradwyo polisïau ar draws y sefydliad yn cynnwys canllawiau am Safonau'r Gymraeg. Mae'r polisi hwn wedi ei gyhoeddi ar wefan y Bwrdd Iechyd ac mae i'w weld [yma](#).
- Lluniwyd Polisi newydd ar gyfer y Gymraeg mewn Gofal Sylfaenol, mewn cydweithrediad â BIP Aneurin Bevan a BIP Caerdydd a'r Fro. Cymeradwywyd y polisi hwn gan y Cyfarwyddwr Gofal Sylfaenol a'r Pwyllgor Pobl a Diwylliant. Cyhoeddwyd y polisi ar wefan y Bwrdd Iechyd ac mae i'w weld [yma](#).

Meysydd i'w Gwella

- Sicrhau bod y Polisi ar gyfer y Gymraeg mewn Gofal Sylfaenol yn cael ei weithredu trwy ddatblygu hyfforddiant i staff.

Safonau Gweithredu

- Mae'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog newydd yn gwneud gwahaniaeth yn araf deg wrth benodi siaradwyr Cymraeg i swyddi allweddol. Yn ddiweddar, penododd y tîm Pryderon aelod o staff sy'n siarad Cymraeg i ddelio â chanmolïaeth a chwynion trwy gyfrwng y Gymraeg. Ymhlith y swyddi eraill y penodwyd siaradwyr Cymraeg iddynt y mae derbynnydd yn Ysbyty Brenhinol Morgannwg, Cynorthwydd Ffisiotherapi a swydd yn y Ganolfan Alwadau ar gyfer Rheoli Meddyginiaethau ym Mhen-y-bont ar Ogwr.

- Mae'r tîm Cymraeg yn cefnogi rheolwyr sy'n recriwtio trwy gyfieithu swydd ddisgrifiadau lle mae'r Gymraeg yn hanfodol, a thrwy hysbysebu swyddi iddynt ar safleoedd recriwtio Cymraeg. Cynigir cefnogaeth hefyd wrth lunio rhestr fer a chynnal cyfweiliadau, er mwyn sicrhau bod gan yr ymgeisydd llwyddiannus y sgiliau Cymraeg priodol ar gyfer y swydd.

- Mae'r Bwrdd Iechyd wedi parhau i gynnig cyrsiau Cymraeg yn rhad ac am ddim i'r holl staff. Cafodd y gwersi ystafell ddosbarth arferol a gyflwynwyd gan y tîm Dysgu Cymraeg eu symud i blatfform ar-lein oherwydd Pandemig COVID-19. Arweiniodd llwyddiant a phoblogrwydd y gwersi ar-lein eleni at gynnwys darparwyr dysgu eraill fel Say Something in Welsh a chwrs gyda Choleg Merthyr.
- Er gwaethaf y pandemig, mae nifer y staff sy'n dysgu Cymraeg wedi parhau i dyfu. Cofrestrodd 70 aelod o staff ar y cyrsiau canlynol:

Lefel mynediad 1 - 11

Lefel mynediad 2 - 4

Canolradd - 2

Say Something in Welsh - 39

Cwrs ar-lein 10 awr - 9

Cwrs sgiliau derbynfa - 5

Learn Welsh at Work

Whether your eventual goal is fluency or you just want to develop some basic workplace Welsh skills, CTMUHB can help you find a Welsh course best suited to your needs, either online, at work during working hours, or outside in the community.

We support all staff who want to learn Welsh and are willing to use those skills in their roles, so if you've always thought you wanted to learn some Welsh, now is a great time to start! Email us at CTT_WelshLanguage@wales.nhs.uk to find out more!

Welsh Reception Skills

This course focuses on practical phrases that will enable you to deal with visitors or callers in Welsh.

Evening Classes

Cymraeg i Oedolion offer courses for all levels, from beginner through to 'gloywi' courses for fluent speakers.

Learn Welsh Online and Through Apps

There are many options for learning Welsh online or via an app here is just a small selection.

Work Welsh: Healthcare Sector 10 Hour Course

DuoLingo

Say Something In Welsh

Gofalu Trwy'r Gymraeg

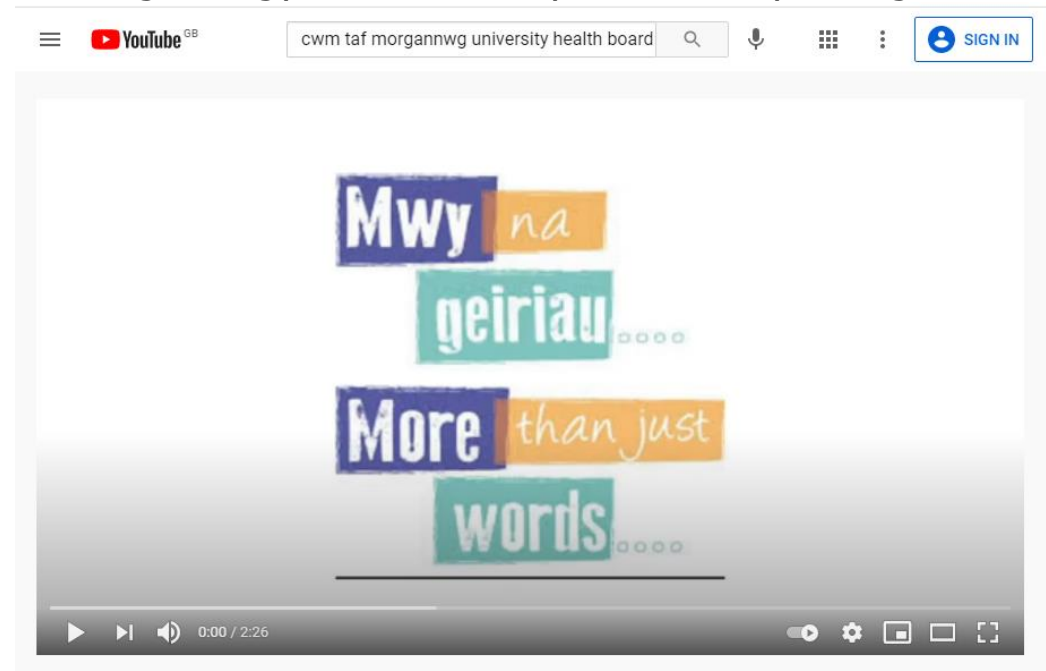

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Cwm Taf Morgannwg
University Health Board

- Mae gan y Bwrdd Iechyd adran ddwyieithog ar y fewnrwyd yn arbennig ar gyfer darparu gwasanaethau a deunydd cymorth er mwyn hyrwyddo'r Gymraeg. Mae Pecyn Cymorth newydd ar gyfer Mwy na Geiriau, a ddatblygwyd gan ein tîm, yn cynnwys gwybodaeth am Strategaeth a Chynllun Gweithredu Mwy na Geiriau Llywodraeth Cymru. Mae'r Pecyn Cymorth hefyd yn cynnwys adnoddau i staff eu defnyddio gyda chleifion fel posteri Cymraeg Gwaith, adnoddau i ddysgu ymadroddion a geiriau Cymraeg a rhestr o staff sy'n siarad Cymraeg i gysylltu â nhw os oes angen cefnogaeth gyda chleifion sy'n siarad Cymraeg.

- Crëwyd y fideo hyfforddi hon i staff i'w helpu i ddeall egwyddorion Strategaeth Mwy na Geiriau:

https://www.youtube.com/watch?v=myjFFPjcq_U

- Cwblhaodd 9294 o aelodau o staff (73.4%) hunan-asesiad o'u sgiliau Cymraeg yn rhan o'r rhaglen hyfforddiant gorfodol. Cofnodir y sgiliau hyn ar yr *Electronic Staff Record* (ESR).
- Mae rhaglen ar-lein newydd ar gyfer ymsefydlu corfforaethol wedi'i datblygu, gan gynnwys sesiwn ymwybyddiaeth iaith newydd. Mae'r sesiwn hon yn orfodol i'r holl staff newydd ac mae'n hwyluso cydymffurfedd â Safon 102.
- Mae gwaith cydweithredol gyda thîm Cymraeg Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru i gyfieithu swydd ddisgrifiadau yn parhau. Hyd yma, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cyfieithu 40 o'r swydd ddisgrifiadau amlaf eu defnydd gan gynnwys swyddi Nyrsio a Therapiau. Bydd y gwaith hwn yn parhau trwy gydol 2021.
- Cyhoeddwyd cynllun pum mlynedd newydd i gynyddu ymgynghoriadau clinigol yn y Gymraeg ar wefan y Bwrdd Iechyd ym mis Hydref 2020. Gellir gweld y cynllun hwn [yma](#).

Meysydd i'w Gwella

- Sicrhau bod rheolwyr yn deall ac yn gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog. Bydd y strategaeth hon yn cael ei chynnwys yn y cwrs datblygu newydd i reolwyr, a bydd yn cael ei chyflwyno i reolwyr sy'n recriwtio ym mhob Grŵp Lleoliad Integredig.

- Parhau i ddatblygu proses ar gyfer cyfieithu swydd ddisgrifiadau a hysbysebion swydd mewn cydweithrediad â Phartneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru.
- Mae angen cyfieithu'r rhaglen ymsefydlu gorfforaethol ar-lein newydd i sicrhau bod y Bwrdd Iechyd yn cydymffurfio â Safon 97(ch).
- Ymestyn y defnydd o wefannau recriwtio Cymraeg pwrpasol i hyrwyddo swyddi lle mae'r Gymraeg yn hanfodol, ac o grwpiau cymunedol lleol fel y Mentrau Iaith.

Safonau Cadw Cofnodion

- Mae'r Tîm Gofal a Diogelwch Cleifion yn ymdrin â phob cwyn ar ran y Bwrdd Iechyd a chedwir cofnod o'r rhain ar system o'r enw Datix. Mae gwybodaeth am wneud cwyn ar gael yn ddwyieithog ar wefan y Bwrdd Iechyd ac mae aelod o staff sy'n siarad Cymru yn gallu delio ag ymholiadau trwy gyfrwng y Gymraeg.
- Mae'r Bwrdd Iechyd yn cadw cofnod o sgiliau Cymraeg y staff ar ESR ac yn darparu rhestr i'r staff o siaradwyr Cymraeg a all gynorthwyo cleifion ar SharePoint. Mae modd dod o hyd i'r rhestr pan fo angen.

- Mae Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru yn cadw cofnod o'r swyddi a hysbysebir gan y Bwrdd Iechyd ac yn darparu adroddiad mewn perthynas â Safon 117 ym mis Ebrill bob blwyddyn.

Safonau sy'n ymdrin â Materion Atodol

- Mae'r ddogfen sy'n nodi'r Safonau y mae gan y Bwrdd Iechyd ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, ac sy'n nodi i ba raddau y mae dyletswydd arnom gydymffurfio â'r Safonau hyn, ar gael ar wefan y Bwrdd Iechyd ac mae ar gael [yma](#).
- Mae'r Tîm Gofal a Diogelwch Cleifion yn ymdrin â phob cwyn ar ran y Bwrdd Iechyd a chedwir cofnod o'r rhain ar system o'r enw Datix. Mae gwybodaeth ddwyieithog am sut i wneud cwyn ar gael ar wefan y Bwrdd Iechyd a gellir ei gweld [yma](#).
- Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys gwybodaeth am y ffordd y mae'r Bwrdd Iechyd wedi cydymffurfio â'r Safonau y mae'n ddyletswydd arno gydymffurfio â hwy yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2020 a 31 Mawrth 2021. Mae'r adroddiad hwn ar gael ar y wefan.

2. Y nifer o gwynion a dderbyniwyd mewn perthynas â'r Safonau

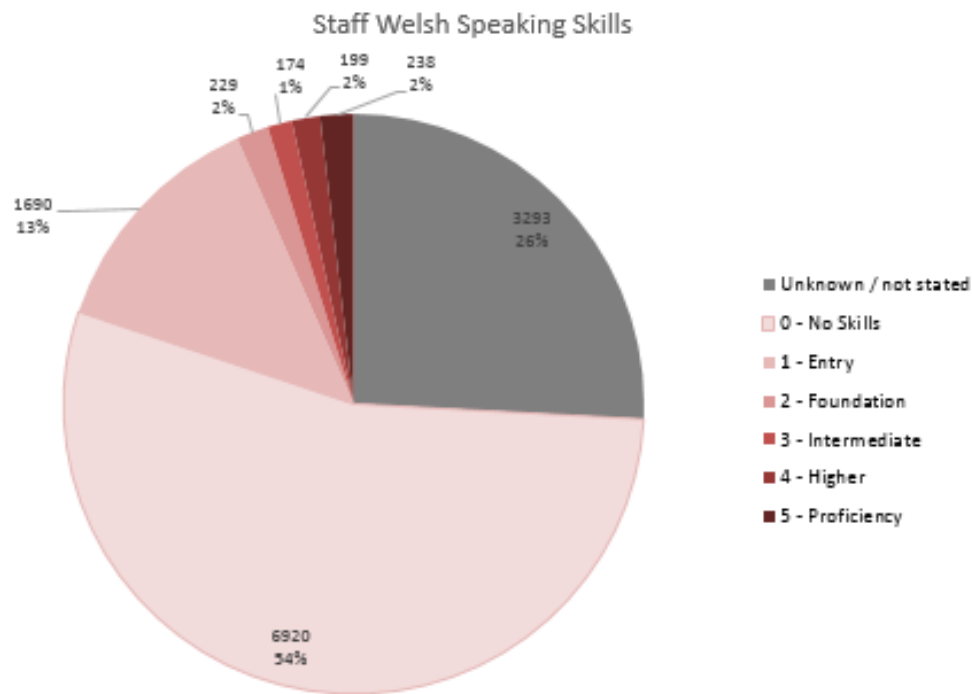
- Derbyniodd y Bwrdd Iechyd un gŵyn yn ystod y cyfnod adrodd hwn lle crybwyllwyd y Gymraeg.

Roedd y gŵyn mewn perthynas â diffyg cydymffurfedd ar gyfrif Facebook y Bwrdd Iechyd. Cyhoeddwyd post yn cynnwys fideo ar dudalen Facebook gorfforaethol Saesneg y Bwrdd Iechyd, ond nid oedd yr un post ar gael yn y Gymraeg ar y dudalen Gymraeg gyfatebol. Roedd y post hwn mewn perthynas â gwybodaeth i'r cyhoedd am COVID-19 ac roedd y tîm cyfathrebu o'r farn bod natur frys y post yn golygu ei fod yn dod o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004. Derbyniodd yr achwynydd ohebiaeth yn Saesneg hefyd gan aelod newydd o staff. Dylai'r neges hon fod wedi cael ei chyfeirio at aelod o staff sy'n siarad Cymraeg, a rhoddwyd ymddiheuriad. Nid ymatebodd yr achwynydd i'r llythyr yn egluro gweithredoedd y Bwrdd Iechyd.

Yn sgil y gŵyn, mae staff newydd yn y tîm cyfathrebu wedi derbyn gwybodaeth am Safonau'r Gymraeg ynghyd ag arweiniad ar brotocol cyfathrebu'r Bwrdd Iechyd.

3. Y nifer o staff sydd â sgiliau Cymraeg.

Mae'r graffiau canlynol yn dangos sgiliau Cymraeg (siarad a gwrandao) staff y Bwrdd Iechyd ar 31 Mawrth 2021.

- Yr ystadegau hyn yw'r ail set i gael ei rhyddhau sy'n adlewyrchu ffiniau newydd y Bwrdd Iechyd ar ôl 2019 (ar ôl ymgorffori ardal Awdurdod Lleol Pen-y-bont ar Ogwr).

- Mae'r tabl isod yn cymharu'r niferoedd â'r rhai yr adroddwyd arnynt yn y flwyddyn adrodd flaenorol. Mae'r ystadegau'n dangos cynnydd bach yn y nifer o siaradwyr Cymraeg yn y Bwrdd Iechyd ar gyfer pob lefel o sgiliau.

Categori	2019-20	2020-21	Newid	newid %
Anhysbys / heb ei gofnodi	3624 (29.20%)	3292 (25.84%)	-332	-3.36%
Lefel 0	6392 (51.49%)	6920 (54.30%)	+528	+2.81%
Lefel 1	1649 (13.28%)	1690 (13.26%)	+41	-0.02%
Lefel 2	207 (1.67%)	229 (1.80%)	+22	+0.13%

Lefel 3	160 (1.29%)	174 (1.37%)	+14	+0.08%
Lefel 4	169 (1.36%)	199 (1.56%)	+30	+0.20%
Lefel 5	212 (1.71%)	238 (1.87%)	+26	+0.16%

- Nid yw'r cynnydd hwn yn fwy na'r hyn y gellid ei briodoli i ostyngiad yn y nifer o staff nad oedd eu sgiliau Cymraeg yn hysbys (gwelwyd y cynnydd mwyaf yn y nifer a nododd nad oedd ganddynt unrhyw sgiliau Cymraeg). Nid yw'n bosibl datgan yn bendant felly fod sgiliau Cymraeg ymhlith y staff wedi cynyddu, er bod hyn yn debygol o fod wedi digwydd o ystyried y cynnydd ar draws pob lefel.
- Mae'r ystadegau'n seiliedig ar grŵp staff yn ôl data ESR. Mae'r lefelau'n cyfeirio at fatrics Sgiliau Iaith y GIG, ac mae'r data wedi dod gan yr aelodau o staff eu hunain sy'n adrodd eu sgiliau. Mae'r holl ystadegau'n cyfeirio at y gallu i 'Siarad a Gwranddo'; cesglir data hefyd ar gyfer sgiliau 'Darllen' ac 'Ysgrifennu', sydd ar gael ar gais, ond nid ydynt yn wahanol iawn i'r uchod.
- Mae dadansoddiad yn ôl Grŵp Lleoliad Integredig ar gael yn **Atodiad 2**.

4. Y nifer o swyddi newydd a swyddi gwag a hysbysebwyd gennym a fynnodd y canlynol:

- (i) Sgiliau Cymraeg yn hanfodol**
- (ii) Angen dysgu sgiliau Cymraeg**
- (iii) Sgiliau Cymraeg yn ddymunol**

(iv) Sgiliau Cymraeg heb fod yn angenrheidiol

- Roed y nifer o swyddi, ynghyd â lefel y sgiliau Cymraeg a oedd yn angenrheidiol, a hysbysebwyd gennym yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf, sef rhwng mis Ebrill 2020 a mis Mawrth 2021, fel a ganlyn:

Cyfanswm y swyddi a hysbysebwyd : **2406**

Swyddi a hysbysebwyd a fynnodd fod sgiliau Cymraeg yn hanfodol – **10**

Swyddi a hysbysebwyd a fynnodd fod angen dysgu sgiliau Cymraeg – **0**

Swyddi a hysbysebwyd a fynnodd fod sgiliau Cymraeg yn ddymunol – **2206**

Swyddi a hysbysebwyd a nododd fod sgiliau Cymraeg heb fod yn angenrheidiol – **190**

- Mae'r nifer o swyddi a hysbysebwyd fel Cymraeg hanfodol wedi cynyddu rywfaint ar y flwyddyn flaenorol. Ymhlith y rolau lle'r oedd sgiliau Cymraeg yn hanfodol yr oedd Swyddog Pryderon, derbynnydd, cynorthwyydd ffisiotherapi a thriniwr galwadau mewn canolfan alwadau ar gyfer rheoli meddyginiaethau.
- Yn dilyn cymeradwyo'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog newydd ym mis Mawrth 2020, mae'r cyfleoedd i wreiddio'r Strategaeth wedi bod yn gyfyngedig oherwydd Pandemig COVID-19. Bydd y strategaeth yn rhan o bolisi recriwtio a chadw newydd eleni yn ogystal â bod yn rhan bwysig o hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith yn y cwrs rheolaeth newydd. Mae'r Bwrdd Iechyd yn disgwyl felly i'r nifer o swyddi a hysbysebir sy'n gofyn am sgiliau Cymraeg gynyddu yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Casgliadau a Chamau Gweithredu Arfaethedig

Gwnaeth y Bwrdd Iechyd newidiadau mawr i'w arferion gwaith yn ystod 2020-21, yn rhannol oherwydd pandemig COVID-19. Rydym yn gweithio gyda'r swyddfa Rheoli Prosiectau i sicrhau bod Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn sylfaenol i'r gwaith presennol i 'ailgychwyn' gwasanaethau, a bydd hwn yn gyfle pellach i wreiddio'r Safonau.

Trwy gydol pandemig COVID-19, gweithiodd y tîm Cymraeg o bell i sicrhau bod cleifion yn derbyn gwybodaeth yn ddwyieithog, ac fe ddatblygodd y tîm adnoddau digidol newydd i staff eu defnyddio gyda chleifion. Mae'r Bwrdd Iechyd wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran cyfieithu llythyrau cleifion ac wrth sicrhau bod gwaith y tîm cyfathrebu yn ddwyieithog, ond mae cryn dipyn o waith i'w wneud i sicrhau bod y Bwrdd Iechyd yn sefydliad cwbl ddwyieithog. Mae'r cynllun gweithredu isod yn tynnu sylw at y meysydd i'w gwella dros y flwyddyn nesaf.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn bwriadu rhoi ar waith y prosiectau canlynol sy'n ymwneud â Safonau'r Gymraeg yn ystod 2020-21:

Math o Safon	Prosiect	Yr adran sy'n gyfrifol	Amserlen
Cyflenwi Gwasanaethau Safonau	Canfod a chyfieithu llythyrau a thaflenni cleifion nad ydynt yn cydymffurfio	Tîm y Gymraeg	Ar y gweill

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau	Parhau i ddatblygu cronfa derminoleg mewn cydweithrediad â Chyfieithwyr GIG Cymru ac arbenigwyr clinigol. Bydd hyn yn cyfrannu at ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y pwnc hwn.	Tîm y Gymraeg	Ar y gweill
Cyflenwi Gwasanaethau Safonau	Hyrwyddo a monitro'r defnydd o'r offeryn archwilio ar-lein i sicrhau bod pob ward ac adran yn cydymffurfio â'r Safonau.	Tîm y Gymraeg Staff Clinigol	Gorffennaf 2021
Cyflenwi Gwasanaethau Safonau	Hyrwyddo'r cwrs sgiliau derbynfa a chynyddu'r nifer o staff sy'n ei gwblhau	Tîm y Gymraeg Cyfleusterau Rheolwyr Gofal Sylfaenol	Rhagfyr 2021
Creu polisiâu Safonau	Datblygu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith ar gyfer staff Gofal Sylfaenol i sicrhau bod Polisi'r Gymraeg mewn Gofal Sylfaenol (Safon 78) yn cael ei weithredu	Tîm y Gymraeg Rheolwyr Gofal Sylfaenol	Mawrth 2022
Gweithredu Safonau	Sicrhau bod rheolwyr yn deall ac yn gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog. Bydd y strategaeth hon yn cael ei chynnwys yn y cwrs datblygu newydd i reolwyr, a bydd yn cael ei	Tîm y Gymraeg Y Tîm Dysgu a Datblygu Rheolwyr sy'n recriwtio	Tachwedd 2021

	chyflwyno i reolwyr sy'n recriwtio ym mhob Grŵp Lleoliad Integredig.		
Safonau Gweithredu	Parhau i ddatblygu proses ar gyfer cyfieithu swydd ddisgrifiadau mewn cydweithrediad â Phartneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru	Tîm y Gymraeg Y Bartneriaeth Cydwasanaethau	Ar y gweill
Safonau Gweithredu	Darparu sesiwn ymsefydlu corfforaethol cwbl ddwyieithog i staff newydd	Tîm y Gymraeg Y Tîm Dysgu a Datblygu	Medi 2021
Safonau Gweithredu	Cynyddu'r nifer o staff sy'n cwblhau cyrsiau Cymraeg sy'n canolbwyntio ar fagu hyder.	Tîm y Gymraeg	Mawrth 2022

Atodiad 1: Diweddariad Cyfieithu

Prosiectau cyfieithu sydd wedi'u cwblhau neu sydd wedi eu cychwyn yn ystod y cyfnod adrodd statudol hwn

Prosiect 1: Gwella argaeledd terminoleg glinigol, a sicrhau cysondeb yn y maes

Nod y prosiect hwn oedd cyflawni'r canlynol:

- Sefydlu system o oruchwyliaeth glinigol dros dermau a fathwyd gan Dîm Gwasanaethau Cymraeg CTM a thimau eraill y GIG;
- Sefydlu system ar gyfer rhannu'r termau hyn sydd wedi eu bathu a'u gwirio ag eraill yn GIG Cymru trwy blatfform cyffredin, i hyrwyddo cysondeb.

Manteision a welsom o ran cydymffurfio o dan Safonau'r Gymraeg:

- Cynnydd yn y terminoleg glinigol sydd ar gael i gyfieithwyr GIG Cymru, hynny yw termau sydd wedi'u gwirio gan arbenigwyr clinigol ar gyfer gwaith cyfieithu. Bydd hyn yn sicrhau bod gwaith cyfieithu o safon well fel nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg;
- Arbedion amser wrth i lai o amser gael ei dreulio yn ymchwilio i dermau a'u bathu. Effaith hyn oll yn y pendraw fydd rhyddhau amser staff cyfieithu i ganolbwyntio ar ddarnau eraill o waith, a fydd yn effeithio'n gadarnhaol ar ein cydymffurfedd gan y gellir gwneud rhagor o waith cyfieithu pellach;
- Terminoleg gywir, er mwyn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Sylwch: Byddwn yn ymateb yn llawn i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y seilwaith ieithyddol a therminoleg, "Polisi cenedlaethol seilwaith ieithyddol y Gymraeg" maes o law.

Prosiect 2: Bot Sgwrs CERI

Nod y prosiect o safbwynt y Tîm Gwasanaethau Cymraeg:

- Cynnig cyngor ar gyfieithu peiranyddol i staff y Bwrdd Iechyd ac IBM, a chanfod a chynnig data parth-benodol ar gyfer y maes iechyd o adnoddau cof cyfieithu'r Bwrdd Iechyd;
- Cyfieithu hyd at 30k o eiriau i'r safon uchaf ar gyfer allbwn Cymraeg y bot sgwrsio.

Manteision a welsom o ran cydymffurfio o dan Safonau'r Gymraeg:

- Bot sgwrsio cyntaf erioed y Bwrdd Iechyd ar gael yn Gymraeg yn ddidrafferth;
- Gan y bydd defnydd cynyddol ar y dechnoleg hon yn y dyfodol, roedd yn bwysig cynnwys Cymraeg yn y bot hwn gan ddefnyddio deallusrwydd artifisial a gwasanaethau cyfieithu proffesiynol, i osod y sylfaen ar gyfer y dyfodol.

Prosiect 3: Sefydlu protocol ar gyfer cyfieithu taflenni clinigol a mathau eraill o wybodaeth glinigol gan gynnwys y Panel Darllenwyr

Nod y prosiect oedd cyflawni'r canlynol:

- Creu protocol ffurfiol i'w ddilyn i sicrhau ansawdd a diogelwch gwaith cyfieithu clinigol, gan ddilyn arfer gorau yn y maes yn seiliedig ar ymchwil;
- Panel Darllenwyr ar gyfer gwaith cyfieithu, i wirio darllenadwyedd taflenni clinigol.

Manteision a welsom o ran cydymffurfio o dan Safonau'r Gymraeg:

- Sicrhau diogelwch ac ansawdd taflenni clinigol a mathau eraill o wybodaeth glinigol yn y Gymraeg, er mwyn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Mae mwy o wybodaeth am y prosiectau hyn, gan gynnwys briff y prosiect, ar gael hefyd.

Atodiad 2: Dadansoddiad o Sgiliau Cymru fesul Grŵp Lleoliad Integredig

Mae'r tabl canlynol yn dangos sgiliau Cymraeg staff Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg fesul Grŵp Lleoliad Integredig.

